

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА **підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів** **закладів загальної середньої освіти** **«Корекційно-розвиткова робота вчителя-дефектолога** **в умовах сучасної освіти»**

Розробник: Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Синявська Ганна Олександрівна, завідувачка обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти; Максименко Вероніка Анатоліївна, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій)

Напрямок підвищення кваліфікації: підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти

Розроблено на основі Професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти” (наказ МОН України від 29.08.2024р. № 1225), Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами), нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України з питань організації інклюзивного навчання.

Рецензенти:

Андрій Гулеватий, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних працівників Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка;

Діана Пивовар, методист Хмельницького обласного навчально-методичного центру психологічної служби Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасна система загальної середньої освіти України функціонує в умовах масштабних суспільних змін, цифрової трансформації, розвитку інклюзивної освіти та необхідності забезпечення якісної підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Це актуалізує роль вчителя-дефектолога як фахівця, який забезпечує комплексний психолого-педагогічний супровід дитини, сприяє розвитку її пізнавальної діяльності, формуванню життєвих компетентностей, соціалізації та максимально повній реалізації освітнього потенціалу.

Сучасна професійна діяльність вчителя-дефектолога виходить за межі традиційної корекційної роботи. Вона передбачає комплексне оцінювання розвитку дитини, визначення її освітніх потреб, розроблення індивідуальної траєкторії психолого-педагогічної підтримки, адаптацію й модифікацію освітнього процесу, ефективну взаємодію з командою психолого-педагогічного супроводу та батьками.

Особливої актуальності набуває формування цифрової компетентності вчителя-дефектолога, здатності використовувати асистивні технології, засоби альтернативної та додаткової комунікації, цифрові освітні ресурси й інструменти штучного інтелекту для забезпечення доступності освітнього процесу та індивідуалізації корекційно-розвиткової роботи. Не менш важливими є розвиток психологічної стійкості педагога, вміння працювати в умовах невизначеності, створювати безпечне інклюзивне освітнє середовище та здійснювати професійну діяльність на засадах педагогічної етики, академічної доброчесності й партнерської взаємодії.

Отже, актуальність програми визначається необхідністю розвитку професійної компетентності вчителів-дефектологів відповідно до сучасних освітніх викликів, професійного стандарту та потреб інклюзивної освіти. Її реалізація сприятиме вдосконаленню практичної діяльності педагогів, підвищенню якості психолого-педагогічного супроводу та забезпеченню ефективної підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у чотири навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість реалізації програми - 1 тиждень

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток та вдосконалення професійної компетентності вчителів-дефектологів закладів загальної середньої освіти відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу

загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами).

Завдання підвищення кваліфікації:

- розвиток та вдосконалення у вчителів- дефектологів професійних компетентностей щодо здійснення оцінювання, надання корекційно-розвиткової підтримки здобувачам освіти з особливими освітніми потребами та ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти;
- поглиблення знань про забезпечення психологічної, фізичної та соціальної безпеки учнів; розвиток умінь аналізувати освітнє середовище, визначати бар'єри та ресурси, адаптувати освітній процес відповідно до потреб здобувачів освіти;
- удосконалення практичних навичок застосування сучасних інструментів і технологій для створення підтримувального, безпечного та доступного освітнього простору.
- удосконалити навички використання цифрових освітніх ресурсів, платформ та сервісів для організації ефективного освітнього процесу;
- сформувати готовність до відповідального й етичного використання технологій штучного інтелекту з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- розвинути здатність до рефлексії, професійного саморозвитку та навчання впродовж життя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. мовно-комунікативна, А3. інформаційно-цифрова, Б1. психологічна, Б2. емоційно-етична, Б3. компетентність педагогічного партнерства; В1. інклюзивна, Г1. прогностична, Г2. організаційна, Г3. оцінювально-аналітична, Д1. компетентність навчання впродовж життя.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- природи професійного стресу, його проявів та чинників, які його провокують, а також шляхів профілактики професійного стресу вчителя та «швидкої допомоги» в стресових ситуаціях;
- мети, завдань, принципів, особливостей організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;
- принципів створення безпечного, інклюзивного та психологічно комфортного освітнього середовища;

- актуальності концепції безбар'єрності в Україні на сучасному етапі розвитку освіти, основних шести напрямів концепції безбар'єрності, правил безбар'єрної комунікації;
- сучасних корекційних технологій та принципів побудови індивідуального корекційного маршруту;
- ролі командної роботи у забезпеченні ефективного супроводу дитини;
- взаємозв'язку мови, культури, цінностей та ідентичності особистості;
- впливу суспільних трансформацій на мовну поведінку та мовну свідомість;
- принципів формування україномовного освітнього середовища;
- методик розвитку критичного мислення, медіаграмотності та громадянської компетентності здобувачів освіти.
- особливостей використання цифрових та асистивних технологій;
- принципів академічної доброчесності та їх дотримання в умовах цифрової трансформації освіти;
- принципів цифрової доступності для організації інклюзивного навчання;
- класифікації електронних (цифрових) освітніх ресурсів для підтримки інклюзивного навчання;
- можливостей ШІ-асистованих інструментів для забезпечення доступності освітнього процесу здобувачам освіти з ООП;
- можливостей використання технологій VR/AR в освітньому процесі;
- функціональних можливостей мовних платформ і додатків для розвитку мовленнєвих та комунікативних навичок здобувачів освіти.

Уміння:

- оволодівати техніками зниження стресу «тут і зараз» (дихальні вправи, тайм-менеджмент, емоційне розвантаження);
- працювати з власним мисленням та шукати опори після пережитих стресових ситуацій чи подій;
- напрацьовувати довгострокові внутрішні ресурси для подолання професійного стресу педагога та посилення його резилієнтності;
- розробляти індивідуальну освітню траєкторію здобувачів і здобувачок базової середньої освіти з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей;
- здатність забезпечувати рівні права та можливості для всіх здобувачів освіти, забезпечення суспільної безбар'єрності та організації відповідних заходів в практичній діяльності;
- оцінювати рівень розвитку дитини, визначати основні труднощі та потреби дитини, добирати ефективні методи та прийоми в роботі зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами, планувати індивідуальний корекційний маршрут;
- здійснювати моніторинг результативності корекційної роботи;

- використовувати цифрові інструменти та освітні платформи у професійній діяльності;
- організовувати освітній процес з дотриманням вимог безпеки, охорони праці, санітарно-гігієнічних норм і правил безпечної поведінки;
- виявляти ризики для фізичної, психологічної, соціальної та цифрової безпеки учасників освітнього процесу;
- планувати та реалізовувати заходи зі створення безпечного, інклюзивного, психологічно комфортного освітнього середовища;
- добирати безпечні форми, методи, прийоми та цифрові інструменти навчання відповідно до віку, освітніх потреб і форм здобуття освіти;
- адаптувати навчальні завдання за допомогою сучасних технологій;
- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) освітні ресурси для забезпечення доступності; аналізувати, адаптувати, впроваджувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;
- використовувати VR/AR технології для підвищення мотивації, наочності та залучення учнів до навчання;
- застосовувати мовні додатки у навчальній та корекційно-розвитковій роботі;
- здійснювати рефлексію професійної діяльності та планувати індивідуальний професійний розвиток.

Цінності та ставлення:

- готовність до перетворення складних проблемних ситуацій на виклики, а стресостійкості на власну суперсилу (резилієнтність);
- усвідомлює відповідальність за створення безпечного та безбар'єрного освітнього середовища;
- дотримуються принципів інклюзії, дитиноцентризму та поваги до індивідуальних особливостей дитини;
- виявляють професійну відповідальність за якість корекційно-розвиткової допомоги;
- усвідомлює українську мову як важливу складову національної та професійної ідентичності;
- виявляє готовність до утвердження цінностей української культурної та мовної спадщини;
- демонструє відповідальне ставлення до мовної культури у професійній діяльності.
- демонструє готовність до розвитку культури партнерства, участі та довіри в освітньому середовищі;
- відкритість до професійного саморозвитку у сфері створення безпечного освітнього середовища, орієнтація на дотримання прав дитини, принципів інклюзивності, безбар'єрності та педагогічної підтримки;
- відповідальне ставлення до збереження життя, здоров'я, гідності та прав усіх учасників освітнього процесу;

- готовність діяти на засадах поваги до особистості дитини, педагогіки партнерства, ненасильницької комунікації та професійної етики;
- готовність до змін, партнерства, взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу;
- дотримання принципів академічної доброчесності та етичного використання цифрових технологій;
- відкритість до інновацій, цифрової трансформації освіти та нових педагогічних практик;
- готовність до безперервного професійного розвитку та навчання впродовж життя.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

- 8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;
- 6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;
- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з чотирьох модулів та одинадцяти взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 16 питань та беруть участь у конференції з обміну досвідом. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники за тест, - 34, прохідний бал - 24 (70 %); максимальна кількість балів за конференцію - 20, прохідний бал - 14 (70 %). Учасники, які успішно пройшли навчання, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 11 год - лекційні заняття, 15 год - практичні заняття, 4 години – контрольні заходи.

№ з/п	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Усього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи
Модуль 1. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі						
1.1	Профілактика та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителів	3	1	2		
1.2	Проектування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для вчителя-дефектолога	3	2	1		
1.3	Організаційні аспекти професійної діяльності педагога щодо створення безпечного освітнього середовища	2	2			
Разом за модулем:		8	5	3		

Модуль 2. Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога						
2.1	Формування громадянської компетентності учнів через методики критичного мислення та медіаграмотності	2	1	1		
2.2	Мовомислення українців в умовах сьогодення : традиції і новаторство	2	1	1		
Разом за модулем:		4	2	2		
Модуль 3. Розвиток компетентностей фахового спрямування						
3.1	Концепція безбар'єрності в забезпеченні рівності, доступності, толерантності та взаєморозуміння між суб'єктами освітньої взаємодії	3	1	2		
3.2	Роль корекційного педагога у складі команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами	2	2			
3.3.	Педагогічна практика. Організація корекційно-розвиткової роботи з дітьми за визначеними типами труднощів	4		4		
Разом за модулем:		9	3	6		
Модуль 4. Цифрова компетентність педагога						
4.1	Цифрова доступність та підтримка здобувачів освіти з особливими освітніми потребами	2		2		
4.2	Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті	2		2		
Разом за модулем:		4		4		
Підсумкові заходи						
1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника	1	1			
2	Контроль знань (тестування)	2				2
3	Підсумкова конференція з обміну досвідом	2				2
Разом:		5	1			4
Усього		30	11	15		4

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та створення безпечного інклюзивного середовища

Тема 1.1. Профілактика та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителів.

Феномен стресу в сфері комунікативної діяльності людини. Природа професійного стресу в роботі вчителя. Чинники професійного стресу педагога. Ідентифікування станів як індикаторів професійного вигорання педагога та напрацювання шляхів їх подолання як запорука профілактики професійного стресу вчителя.

Інструменти для зниження щоденного стресу та стратегії побудови довгострокової адаптивності (резилієнтності) до викликів. Механізми відновлення після пережитих криз. Посилення ресурсності педагога як чинник підвищення рівня його стресостійкості.

Тема 1.2. Проєктування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для вчителя-дефектолога

Поняття безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Виявлення та усунення бар'єрів, аналіз освітнього середовища закладу. Практичні інструменти оцінювання доступності. Проєктування рекомендацій щодо створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Підтримка позитивного мікроклімату, запобігання дискримінації.

Тема 1.3. Організаційні аспекти професійної діяльності педагога щодо створення безпечного освітнього середовища

Нормативно-правові засади забезпечення безпечного освітнього середовища в закладі освіти. Організація безпечного, інклюзивного та здоров'язбережувального освітнього середовища. Вимоги до професійної діяльності педагогічного працівника щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту. Ризики освітнього середовища та їх типологія. Алгоритми дій педагогічного працівника у кризових та небезпечних ситуаціях. Внутрішньошкільна та міжвідомча взаємодія щодо забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Формування культури безпечної поведінки та відповідального ставлення до збереження життя і здоров'я здобувачів освіти.

МОДУЛЬ 2

Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога

Тема 2.1. Формування громадянської компетентності учнів через методики критичного мислення та медіаграмотності

Формування громадянської компетентності учнів як ключове завдання сучасної освіти в умовах інформаційного суспільства. Роль критичного мислення та медіаграмотності у розвитку вміння аналізувати інформацію, суспільні явища та ухвалювати відповідальні рішення.

Методики розвитку критичного мислення та медіаграмотності в освітньому процесі: інструменти аналізу інформації, виявлення маніпуляцій, основи фактчекінгу та робота з різними джерелами. Використання інтерактивних методів навчання та інтеграція медіаграмотності у викладання навчальних предметів для формування активної громадянської позиції та інформаційної стійкості учнів.

Тема 2.2. Мовомислення українців в умовах сьогодення : традиції і новаторство

Українське мовомислення в умовах сьогодення: збереження традиційної мовної картини світу, культурної спадщини, образності та символічності мови. Вплив російсько-української війни на трансформацію мовної свідомості та посилення ролі української мови як маркера ідентичності.

Сучасні тенденції розвитку українського мовомислення: оновлення лексики, активне використання мови в медіа, освіті та цифровому середовищі, поєднання традиційних і новітніх форм мовного вираження. Розширення функцій української мови та утвердження україномовного комунікативного простору в суспільстві.

МОДУЛЬ 3

Розвиток компетентностей фахового спрямування

Тема 3.1. Концепція безбар'єрності в забезпеченні рівності, доступності, толерантності та взаєморозуміння між суб'єктами освітньої взаємодії

Безбар'єрність – нова суспільна норма в Україні. Освітня безбар'єрність. Шість напрямків безбар'єрності. Світові практики концепції безбар'єрності. Мандрівка «Довідником безбар'єрності». Приклади бар'єрів. Рекомендації щодо мовної безбар'єрності. Створення інклюзивного безбар'єрного освітнього середовища. Вектори концепції безбар'єрності: фізична, інформаційна, суспільна, економічна, цифрова та освітня. Основа безбар'єрності – доступність, толерантність, рівність та взаєморозуміння. Безбар'єрна країна – модель суспільства без обмежень, з широким колом можливостей для кожного.

Тема 3.2. Роль корекційного педагога у складі команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами

Огляд нормативно-правового аспекту (включаючи положення про Команду психолого-педагогічного супроводу) та роль корекційного педагога у створенні інклюзивного середовища. Огляд психофізіологічних

особливостей дітей з ООП, рівні підтримки та особливі потреби.

Тема 3.3. Педагогічна практика. Організація корекційно-розвиткової роботи з дітьми за визначеними типами труднощів

Формування, розробка корекційної програми з урахуванням рівнів підтримки та визначених особливих освітніх потреб. Розробка індивідуальної програми розвитку (ІПР). Участь корекційного педагога у створенні та моніторингу виконання ІПР. Адаптація та модифікація: техніки оптимізації навчального матеріалу та адаптації середовища під індивідуальні можливості дитини

МОДУЛЬ 4

Цифрова компетентність педагога

Тема 4.1. Цифрова доступність та підтримка здобувачів освіти з особливими освітніми потребами (ООП)

Принципи цифрової доступності для організації навчання здобувачів освіти з ООП. Класифікація, призначення та добір електронних (цифрових) освітніх ресурсів для підтримки інклюзивного навчання. ШІ-асистовані інструменти підвищення доступності (синтез і розпізнавання мовлення, автоматичне субтитрування), імерсивні засоби читання та інструменти візуалізації. Використання VR/AR технологій, мовних застосунків та адаптивних сервісів з урахуванням освітніх потреб дітей

Тема 4.2. Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті

Поняття штучного інтелекту: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природної мови, генеративний ШІ. Ключові ШІ-технології та їхні можливості та обмеження. Роль ШІ у цифровій трансформації освіти. Вплив ШІ на освітні процеси: автоматизація рутинних завдань, персоналізоване навчання, адаптивні системи. ШІ як інструмент для фахівця ІРЦ: огляд освітніх ШІ-інструментів та платформ. Сутність принципів академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Етичні аспекти застосування ШІ, запобігання плагіату, правила цитування та відповідального використання контенту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Практичні рекомендації щодо інтеграції ШІ в освітній процес із дотриманням принципів академічної доброчесності

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Вправа “Створи аудіо”. Слухачі генерують засобами чатботу невелику історію / правило / пояснення тощо та одним із цифрових ресурсів на вибір створюють аудіофайл. Мета - продемонструвати, як засоби цифрової безбар’єрності допомагають здобувачам освіти опановувати матеріал за допомогою звукових файлів.

2. Вправа «EdTech для інклюзії: аналіз і добір ресурсів». Завдання: проаналізувати 2–3 цифрові інструменти (наприклад, VR/AR застосунок / мовний сервіс / адаптивний додаток) та заповнити чек-лист за наданими критеріями.
3. Вправа «Індивідуальна траєкторія цифрової підтримки». Надано кейс (наприклад, учень із порушенням слуху / мовлення / дислексія/ РАС / труднощами навчання), потрібно створити «маршрут цифрової підтримки» у вигляді схеми (карти), який включає: цифрові освітні ресурси; ШІ-інструменти; інструменти візуалізації; адаптивні сервіси; мовні застосунки; засоби комунікації; рекомендації для батьків і педагогів.
4. Вправи на аналіз освітньої ситуації та обґрунтування вибору інноваційних технологій для підтримки дитини з ООП.
5. Вправи на використання ШІ для автоматизації рутинних завдань фахівця ІРЦ, створення персоналізованих завдань та використання освітніх ШІ-інструментів та платформ.
6. Вправи на розвиток позитивного мислення, розслаблення, відпрацювання здатностей конструктивного застосування внутрішнього ресурсу, на відпрацювання суб'єктивного контролю, відпрацювання здатностей змінювати бачення контексту події або ситуації; здатностей перетворювати проблему на виклик і професійний ріст.
7. Оцінювання освітнього середовища з позиції універсального дизайну в навчанні.
8. Проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи. Визначення особливих освітніх потреб та рівнів підтримки.
9. Кейс «Шість напрямів безбар'єрності». Викладач запрошує слухачів до зворотного зв'язку розібратись у сутностях кожного напрямку безбар'єрності та навести приклади реалізації напрямів в Україні, робить узагальнення почутого.
10. Кейс «Мандрівка Довідником безбар'єрності». Слухачам пропонується розглянути кожен розділ з наведеними прикладами безбар'єрної мови, заміни термінології, ефемізмами та маскувальними словами.
11. Вправа-тест на перевірку власної толерантності та коректності. Слухачі проходять тест, аналізують варіанти відповідей, практикуючи правила безбар'єрної мови та комунікації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Деякі питання комунікаційної підтримки реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2024р. №1301-р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR241301>

2. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/23101-21 від 29.12.2021 "Про методичні рекомендації для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі"
3. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/23180-21 від 30.12.2021 "Про визначення рівня підтримки у дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають дошкільну освіту в інклюзивних групах"
4. Лист МОНУ від 29.12.2021 "Про методичні рекомендації для фахівців ІРЦ та педагогічних працівників ЗЗСО щодо встановлення категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів) та визначення рівня підтримки в освітньому процесі"
5. Методичні рекомендації щодо організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти. Київ, 2021.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.11.2020 № 1353, зареєстрований в Міністерстві юстиції України за № 24/35646 «Про затвердження Положення про систему автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів»;
7. Наказ Міністерством освіти і науки від 23.04.2018 року № 414 «Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти»
8. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 5 лютого 2026 р. № 129);
9. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти, затверджений наказом МОН України від 28.12.2019 № 1646.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр»;
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88 «Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами»;
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 585 «Про встановлення тривалості здобуття повної загальної середньої освіти особами з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти» (Офіційний вісник України, 2003 р., № 17, ст. 776; 2019 р., № 69, ст. 2404; 2020 р., № 87, ст. 2801).
13. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу учня з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти

(затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 08.06.2018 № 609 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України 29.05.2025 № 787.

14. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. Дата звернення: 07.03.2026.

15. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.

16. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

17. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

18. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.

19. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 22.06.2026).

20. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

21. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 301-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.06.2026).

22. Психолого-педагогічний супровід дітей з розладами аутистичного спектра в умовах інклюзивної освіти : метод. посіб. / за ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Літера ЛТД, 2020. 264 с

23. Фаласеніді Т. М., Козак М. Я. Порушення сенсорної інтеграції у дітей з особливими потребами. Молодий вчений. 2017. № 9 (49). С. 102–105.

Основна література

1. Варецька О., Хаустова О. Розвиток готовності педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі // Молодь і ринок. 2023. № 3.

2. Веремчук А., Хом'як О. Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Вип. 1 (5). 2021. С. 71–78.

3. Головаха Є., Дембіцький С. Українське суспільство в умовах війни : колективна монографія. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2024.

4. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1(7). С. 165–171.
5. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник / авт. кол.: В.Г. Панок, І.В. Марухина, В.В.Рибалка, В.М.Горленко, Д.Д.Романовська, В.В. Предко, С.К.Шандрук, М.В.Саврасов, Н.В.Сосновенко; За наук. ред. В.Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
7. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності: Наказ МОНУ від 03.06.2026 №871. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-ta-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-z-rozvytku-tsyfrovoi-kompetentnosti/> Дата звернення: 12.06.2026.
8. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovyy_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

Додаткова література

1. Баранник Н., Дяченко-Богун М. Формування пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами // Витоки педагогічної майстерності. 2022. № 29.
2. Бондаренко В., Вовк Н. Підготовка вчителя до роботи в класах з інклюзивною освітою // Професіоналізм педагога. 2022. № 17. С. 27–35.
3. Запороженко Т., Горбик А. Особливості кооперативного навчання молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Київ, 2024. Вип. 80, том 1. С. 287-292. (Дата звернення: 28.04.2026).
4. Інформаційна пам'ятка для персоналу ДСНС щодо дотримання правил безбар'єрної комунікації. ДСУНС. URL: <https://dsns.gov.ua/gendernapolitika/informaciini-pamiatki>
5. Кокун О.М., Мельничук Т.І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2023. 25 с.
6. Коломоець, Т., Використання цифрових технологій у логопедичній роботі. // Наукові часописи університету. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 2023. Випуск 44. URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/5594d36c-0760-4814-9833-3f99b130686b> Дата звернення: 22.06.2026.
7. Морзе, Н. В., Бойко, М. А., Струтинська, О. В., & Смирнова-Трибульська, Є. М. (2024). Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі

- використання штучного інтелекту? *Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету"*, (16), 76–91. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.166>. Дата звернення: 12.03.2026.
8. Овчаренко О.Ю. Психологія стресу та стресових розладів: навчальний посібник - К. : Університет «Україна», 2023. — 266 с.
9. Онлайн-безпека для освітян. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/simulators/onlajn-bezpeka-dla-osvitan> . Дата звернення: 16.06.2026.
10. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБІП України, 2023. С. 58-61.
11. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору, фізико-математична освіта, 2022. Том 35. № 3. С. 65–70. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/article/view/179/120> Дата звернення: 22.06.2026.
12. Слово має значення – добірка коректної термінології для безбар'єрного спілкування. Департамент комунікації МВС України. 2023 р.
13. Сологуб О.С. ІКТ в освіті: YouTube канал. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96>. Дата звернення: 16.06.2026.
14. Цимбал-Слатвінська С. Цифрові інструменти в логопедичних практиках. // Інноваційна педагогіка. Випуск 79. Том 2, 2025. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/79/part_2/19.pdf Дата звернення: 22.06.2026.
15. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навч. метод. посіб. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с.
16. Школяр Л., Михайлюченко А. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах воєнного стану // Humanitas. 2023. №5.
17. Якимчук О. Компетентнісний підхід в освіті: українські реалії // Вища освіта України. 2020. № 3(78). С. 15–21. DOI: 10.31392/NPU-VOV.2020.3(78).02.